

8. Про затвердження Порядку консервації земель : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26 квітня 2013 року № 283 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 42. – Ст. 1525.

9. Про охорону земель : Закон України від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.

10. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

11. Про рослинний світ : Закон України від 09 квітня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 22–23. – Ст. 198.

12. Соколова А. К. Флористичне право України : проблеми формування та розвитку : Монографія / А. К. Соколова. – Х. : Право, 2009. – 288 с.

УДК 349.6

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ПЕСТИЦИДАМИ ТА АГРОХІМІКАТАМИ В УКРАЇНІ

LEGAL ADJUSTING OF HANDLING PESTICIDES AND AGROCHEMICALS IN UKRAINE

Улинець Я.Я.,
магістрант юридичного факультету

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Краснова Ю.А.,
к.ю.н., доцент, доцент кафедри

аграрного, земельного та екологічного права імені академіка В.З. Янчука

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Стаття присвячена висвітленню сутності правового регулювання поводження з пестицидами та агрохімікатами, їх законодавчому закріпленню. Проаналізовано підходи різних вчених щодо дослідження питання поводження з пестицидами та агрохімікатами. У статті виділено чотири етапи поводження з пестицидами та агрохімікатами, кожен з яких має законодавче підґрунтя та регулюється низкою нормативно-правових актів. Автори розкривають всю сутність поняття «поводження» для більшого розуміння всіх стадій, які проходять пестициди та агрохімікати, починаючи від виготовлення нових зразків та закінчуючи їх утилізацією.

Ключові слова: пестициди, агрохімікати, поводження, етапи.

Статья посвящена освещению сущности правового регулирования обращения с пестицидами и агрохимикатами, их законодательному закреплению. Проанализированы подходы различных ученых по исследованию вопроса обращения с пестицидами и агрохимикатами. В статье выделены четыре этапа обращения с пестицидами и агрохимикатами, каждый из которых имеет законодательную основу и регулируется рядом нормативно-правовых актов. Авторы раскрывают всю сущность понятия «обращение» для большего понимания всех стадий, которые проходят пестициды и агрохимикаты, начиная от изготовления новых образцов и заканчивая их утилизацией.

Ключевые слова: пестициды, агрохимикаты, обращение, этапы.

Article is devoted to highlighting the essence of legal regulation of behavior of pesticides and agrochemicals, their legislative consolidation. The approaches of different scholars on research questions handling of pesticides and agrochemicals.

In this article, four stages of handling pesticides and agrochemicals, each with its legal framework, and managed by a set of regulations. The authors reveal the essence of the concept of «treatment» for a greater understanding of all stages of which are pesticides and agricultural chemicals from the production of new models and ending their disposal.

Key words: pesticides, agrochemicals, treatment, stages.

Діяльність сільськогосподарських підприємств в Україні, а також фізичних осіб у сфері вирощування рослинної продукції у силу своїх особливостей є одним із найризикованіших видів підприємницької діяльності. Попри те, ця галузь останні роки надзвичайно стрімко розвивається. Відтак, існує чимало правових ризиків, з якими стикаються у своїй діяльності як сільськогосподарські підприємства, застосовуючи хімічну обробку угідь, так і звичайні громадяни.

Ризикованість в даному випадку визначається тим, що відповідно до п. 9 Постанови Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 року № 808 «Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку» [6] виробництво та зберігання засобів захисту рослин, регуляторів їх росту, мінеральних добрив є екологічно небезпечним видом діяльності. Невипадково сама назва такого засобу, як пестицид, що походить з латинської мови, складається зі слів «пес-тис» – зараза, «цидо» – вбиваю. Тому поводження з такими небезпечними препаратами має свої правові особливості.

Метою статті є визначення правової сутності поняття «поводження з пестицидами та агрохімікатами», враховуючи їх екологічно небезпечний характер.

Теоретико-правовою базою даного дослідження стали праці багатьох вітчизняних вчених з аграрного, земельного та екологічного права, які досліджували питання поводження з пестицидами та агрохімікатами. До них можна віднести: Андрейцева В. І., Балюк Г. І., Бондаря Л. О., Гетьмана А. П., Горбуліна В. П., Гафурову О. В., Дейнегу М. А., Єрмоленка В. М., Ісакова Х. І., Коваленко Т. О., Ковальчук Т. Г., Кондрацьку К. А., Краснову М. В., Краснову Ю. А., Кулиничу П. Ф., Курзову В. В., Курила В. І., Мунтяна В. Л., Оверковську Т. К., Погрібного О. О., Романовича А. П., Сакаджи К. Б., Файзієва Ш. Х., Шемшученка Ю. С., Шульгу М. В. та багатьох інших.

Переходячи до безпосереднього визначення правової сутності поняття «поводження з пестицидами та агрохімікатами», слід навести поняття, наведені у законодавстві.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про пестициди та агрохімікати» від 02 березня 1995 року [2], пестициди – це токсичні речовини, їх сполуки або суміші речовин хімічного чи біологічного походження, призначені для знищення, регуляції та припинення розвитку шкідливих організмів, внаслідок діяльності яких вражаються рослини, тварини, люди і завдається шкода матеріальним цінностям, а також гризунів, бур'янів, деревної, чагарникової рослинності. В свою чергу,

агрохімікати – це органічні, мінеральні і бактеріальні добрива, хімічні меліоранти, регулятори росту рослин та інші речовини, що застосовуються для підвищення родючості ґрунтів, урожайності сільськогосподарських культур і поліпшення якості рослинницької продукції.

У зв'язку з визнанням пестицидів та агрохімікатів екологічно небезпечними об'єктами Закон України «Про пестициди та агрохімікати» у ст. 3 визначає, що основними принципами державної політики у сфері діяльності, пов'язаної з пестицидами і агрохімікатами, є, зокрема: пріоритетність збереження здоров'я людини і охорони навколишнього природного середовища по відношенню до економічного ефекту від застосування пестицидів і агрохімікатів, а також безпечність для здоров'я людини та навколишнього природного середовища під час їх виробництва, транспортування, зберігання, випробування і застосування за умови дотримання вимог, встановлених державними стандартами, санітарними нормами, регламентами та іншими нормативними документами, тим самим визначивши сутність категорії «поводження» з такими препаратами.

Отже, під терміном «поводження» в даному випадку слід розуміти комплекс дій, пов'язаних з пестицидами та агрохімікатами, а саме: державна реєстрація, виробництво, закупівля, транспортування, зберігання, реалізація, торгівля, облік, утилізація, вилучення, знищення та знешкодження таких препаратів, і цей перелік не є вичерпним.

Правові відносини, пов'язані з державною реєстрацією, виробництвом, закупівлею, транспортуванням, зберіганням, реалізацією та безпечним для здоров'я людини і навколишнього природного середовища застосуванням пестицидів і агрохімікатів, урегульовані на сьогодні значною кількістю нормативно-правових актів, ключовими серед яких є, зокрема, Закони України «Про пестициди і агрохімікати», «Про захист рослин» [4], «Про охорону земель» [5], «Про ліцензування видів господарської діяльності» [3] тощо, а також значна кількість підзаконних нормативних актів, на підставі аналізу яких можна провести наукову класифікацію етапів поведження з пестицидами та агрохімікатами та визначити перелік державних заходів, які здійснюються на кожному з них.

Перший етап. Виготовлення нових зразків пестицидів та агрохімікатів. Цьому етапу притаманне проведення державного випробування, реєстрації, обліку та виробництва пестицидів та агрохімікатів. Правове регулювання таких видів діяльності здійснюється на підставі Закону України «Про пестициди та агрохімікати», а також Постанов Кабінету Міністрів України від 04 березня 1996 року № 295 «Про затвердження Порядку проведення державних випробувань, державної реєстрації та перереєстрації, видання переліків пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні» [7]; від 29 квітня 1996 року № 479 «Про затвердження Порядку проведення державних випробувань та державної реєстрації технічних засобів застосування пестицидів і агрохімікатів» [8]; від 02 листопада 1995 року № 881 «Про затвердження Порядку державного обліку наявності та використання пестицидів і агрохімікатів» [9] тощо.

Другий етап. Реалізація та транспортування пестицидів і агрохімікатів. На цьому етапі здійснюються такі заходи, як закупівля, транспортування, зберігання, реалізація та торгівля зазначеними препаратами. Їх правова регламентація здійснюється в рамках таких нормативних актів, як: Постанови Кабінету Міністрів України від 18 вересня 1995 року № 746 «Про затвердження Порядку одержання допуску (посвідчення) на право роботи, пов'язаної з транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами» [12]; від 04 березня 1996 року № 288 «Про затвердження Порядку надання дозволу на ввезення незареєстрованих пестицидів і агрохімікатів, що використовуються для проведення державних випробувань та наукових досліджень, а також обробленого ними насінневого (посадкового) матеріалу» [13]; Державні санітарні правила ДСП 8.8.1.2.001-98 від 03 серпня 1998 року № 1 «Транспор-

тування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві» [14] та ін.

Третій етап. Використання пестицидів та агрохімікатів. Цьому етапу притаманне безпосереднє застосування досліджуваних нами препаратів у сільському та лісовому господарствах. Правові засади здійснення такого виду поведження з пестицидами та агрохімікатами деталізуються у Державних санітарних правилах авіаційного застосування пестицидів і агрохімікатів у народному господарстві України, затверджених Міністерством охорони здоров'я України від 18 грудня 1996 року № 382, а також Наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 22 грудня 2006 року № 1179 «Про затвердження Правил організації та виконання авіаційних робіт у сільському та лісовому господарстві» [15].

Четвертий етап. Вилучення, утилізація, знищення, та знешкодження пестицидів і агрохімікатів. Він регламентується Постановами Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1995 року № 1065 «Про затвердження Порядку вилучення, утилізації та знищення непридатних для використання сільськогосподарської сировини і харчових продуктів» [16]; від 27 березня 1996 року № 354 «Про затвердження Порядку вилучення, утилізації, знищення та знешкодження непридатних або заборонених до використання пестицидів і агрохімікатів та тари від них», а також наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 18 жовтня 2001 року № 315/376/412 «Про Порядок проведення комплексної інвентаризації місць накопичення заборонених і непридатних до використання в сільському господарстві хімічних засобів захисту рослин».

На кожному із визначених етапів поведження з пестицидами і агрохімікатами здійснюється нагляд і контроль органами Державної екологічної інспекції України та Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів у межах їх компетенції за станом дотримання зазначеного законодавства шляхом проведення спеціальних випробувань, що визначені ДСанПін 8.8.1.2.3.4-000-2001 від 20 вересня 2001 року № 137 «Допустимі дози, концентрації, кількості та рівні вмісту пестицидів у сільськогосподарській сировині, харчових продуктах, повітрі робочої зони, атмосферному повітрі, воді водоймищ, ґрунті» [11].

Розглянемо більш детально окремі етапи поведження з пестицидами та агрохімікатами.

Обов'язковою умовою державної реєстрації пестицидів та агрохімікатів є наявність відповідної документації щодо їх безпечного застосування, методик визначення залишкових кількостей препаратів у сільськогосподарській продукції, кормах, харчових продуктах, ґрунті, воді, повітрі. Пестициди і агрохімікати реєструються терміном до п'яти років. Після закінчення терміну реєстрації пестицидів і агрохімікатів проводиться їх перереєстрація.

На підставі Державного реєстру препаратів Міністерство екології та природних ресурсів України розробляє, погоджує з Міністерством охорони здоров'я України та Міністерством аграрної політики та продовольства України, готує до друку та видає один раз на два роки Перелік пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні, з щорічним виданням доповнень до нього про нові зареєстровані, а також заборонені до використання препарати.

Чинне законодавство передбачає можливість серійного виробництва, закупівлі та експлуатації технічних засобів застосування пестицидів і агрохімікатів лише після проведення їх державних випробувань та державної реєстрації. Допускається державна реєстрація технічних засобів застосування пестицидів і агрохімікатів, які забезпечують належну якість технологічних операцій, запобігають заповідянню шкоди здоров'ю осіб, які безпосередньо працюють з ними, та населення, а також забрудненню навколишнього природного середовища.

Державні випробування і реєстрація технічних засобів застосування пестицидів і агрохімікатів проводяться відпо-

відно до Порядку проведення державних випробувань та державної реєстрації технічних засобів застосування пестицидів і агрохімікатів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 1996 року № 479. Технічні засоби застосування пестицидів і агрохімікатів, що отримали позитивну оцінку за наслідками державних випробувань, заносяться до державного реєстру технічних засобів застосування пестицидів і агрохімікатів.

Відповідно до Закону України «Про пестициди та агрохімікати», виробництво, реалізація, застосування пестицидів та агрохімікатів можливе лише після проведення їх державних випробувань та державної реєстрації. У чинному законодавстві передбачено обов'язкове проведення державних випробувань пестицидів і агрохімікатів вітчизняного та іноземного виробництва з метою біологічної, токсиколого-гігієнічної та екологічної оцінки і розроблення регламентів їх застосування відповідно до Порядку проведення державних випробувань, державної реєстрації та перереєстрації, видання переліків пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 04 березня 1996 року № 295.

Державні випробування препаратів проводяться у науково-дослідних установах та організаціях, акредитованих Міністерством екології та природних ресурсів України, при цьому токсиколого-гігієнічні (медико-біологічні) дослідження – за затвердженими методиками в установах, визначених Міністерством охорони здоров'я України.

Державні випробування пестицидів і агрохімікатів проводяться у два етапи: польовий і виробничий. Метою польових випробувань є встановлення або підтвердження біологічної ефективності нових пестицидів і агрохімікатів порівняно з тими, що застосовуються, розроблення тимчасових регламентів їх застосування та поглиблене вивчення препаративних форм [2].

Сільськогосподарська продукція, отримана в результаті проведення польових випробувань пестицидів і агрохімікатів з новою діючою речовиною, підлягає знищенню з додержанням вимог санітарних правил щодо безпеки для здоров'я людини та охорони навколишнього природного середовища.

Виробничі випробування проводяться з метою підтвердження біологічної ефективності пестицидів і агрохімікатів у різних зонах України, уточнення та обґрунтування регламентів і способів їх застосування, санітарно-гігієнічних і екологічних нормативів, розроблення та модифікації методик визначення залишкових кількостей цих пестицидів і агрохімікатів та їх небезпечних метаболітів.

Що стосується транспортування пестицидів та агрохімікатів, то Законом України «Про пестициди та агрохімікати» забороняється ввезення на митну територію України, виробництво, реалізація, застосування та рекламування пестицидів і агрохімікатів до їх державної реєстрації. Державній реєстрації підлягають препаративні форми пестицидів і агрохімікатів шляхом їх занесення до Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів відповідно до Порядку проведення державних випробувань, державної реєстрації та перереєстрації, видання переліків пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 04 березня 1996 року № 295. Державний реєстр препаратів розміщується на веб-сайті Міністерства екології та природних ресурсів України. Державній реєстрації підлягають препаративні форми пестицидів і агрохімікатів вітчизняного та іноземного виробництва, для яких розроблені регламенти застосування, включаючи гігієнічні нормативи і методи контролю за їх дотриманням.

При застосуванні пестицидів і агрохімікатів здійснюється комплекс заходів відповідно до регламентів, встановлених для певної ґрунтово-кліматичної зони, з урахуванням попереднього агрохімічного обстеження ґрунтів, даних агрохімічного паспорта земельної ділянки (поля) і стану посівів, діагностики мінерального живлення рослин, прогнозу розвитку шкідників і хвороб. Сільськогосподарська сировина

повинна відповідати санітарним вимогам щодо максимальних меж залишків (максимально допустимий рівень залишків) пестицидів і агрохімікатів.

У чинному законодавстві встановлені обмеження використання пестицидів та агрохімікатів на певних територіях. Зокрема, на території, що зазнала радіоактивного забруднення, а також у зонах надзвичайних екологічних ситуацій застосування пестицидів і агрохімікатів обмежується в порядку, визначеному Міністерством аграрної політики та продовольства України. У спеціальних сировинних зонах, призначених для вирощування продукції для дитячого і дієтичного харчування, пестициди і агрохімікати застосовуються за спеціальними технологіями, які забезпечують одержання продукції, що відповідає санітарно-гігієнічним вимогам до дитячого та дієтичного харчування.

Підприємства, установи й організації зобов'язані вести облік наявності та використання пестицидів відповідно до Порядку державного обліку наявності та використання пестицидів і агрохімікатів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 02 листопада 1995 року № 881 [9]. Такий облік ведеться у прибутково-видаткових книгах (журналах), де зазначаються: 1) назва пестициду, агрохімікату; 2) дата надходження і дата використання чи реалізації; 3) назва документа, за яким надійшов, використаний, реалізований пестицид, агрохімікат; 4) вага наявного пестициду, агрохімікату (кілограмів, тонн); 5) залишок пестициду, агрохімікату після використання, реалізації (кілограмів, тонн).

Прибутково-видаткова книга (журнал) зберігається у власника пестицидів, агрохімікатів. Підприємства, установи, організації до 10 січня наступного року подають статистичну звітність про наявність та використання пестицидів і агрохімікатів за затвердженими Державною службою статистики формами Державній службі України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів.

Транспортування, зберігання, застосування, утилізація, знищення та знешкодження пестицидів і агрохімікатів та торгівля ними здійснюються відповідно до вимог, встановлених чинним законодавством, санітарними правилами транспортування, зберігання і застосування пестицидів і агрохімікатів та іншими нормативними актами. Особи, діяльність яких пов'язана з транспортуванням, зберіганням, застосуванням пестицидів і агрохімікатів та торгівлею ними, повинні мати допуск (посвідчення) на право роботи із зазначеними пестицидами і агрохімікатами, який видається відповідно до Порядку одержання допуску (посвідчення) на право роботи, пов'язаної з транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 1995 року № 746.

До 28 червня 2015 року господарська діяльність у сфері торгівлі пестицидами та агрохімікатами (тільки регуляторами росту рослин) провадилася на підставі ліцензії. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з торгівлі пестицидами та агрохімікатами (тільки регуляторами росту рослин) були затверджені Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 17 липня 2013 року № 439 [17]. Новим Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02 березня 2015 року, який набув чинності з 28 червня 2015 року, ліцензування такого виду господарської діяльності, як торгівля пестицидами та агрохімікатами (тільки регуляторами росту рослин), не передбачено. Проте, Законом закріплено ряд інших видів діяльності, в межах яких окремі види поводження з пестицидами та агрохімікатами все-таки підлягають ліцензуванню, – п. 14 та 24 ст. 7 Закону, якими передбачена видача ліцензій на виробництво особливо небезпечних речовин, на поводження з небезпечними відходами, а також перевезення небезпечних вантажів та відходів, що підтверджується й Постановою Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 року № 1287 «Про затвердження переліку особливо небезпечних хімічних речовин, виробництво яких підлягає ліцензуванню» [18].

Крім того, 26 вересня 2002 року Україна приєдналася до Роттердамської конвенції про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі, прийнятої 10 вересня 1998 року [19]. Ця Конвенція спрямована на врегулювання міжнародної торгівлі окремими небезпечними хімічними речовинами з метою охорони здоров'я людини та навколишнього середовища від потенційного шкідливого впливу та заохочення їх екологічно обґрунтованого використання шляхом сприяння обміну інформацією, запровадження процедури прийняття рішень щодо їхнього імпорту та експорту на національному рівні.

Що стосується продажу населенню пестицидів і агрохімікатів, то він здійснюється у дрібно фасованому вигляді та з обов'язковою наявністю інструкції щодо безпечного їх застосування. Чинним законодавством передбачено, що непридатні або заборонені до використання пестициди і агрохімікати, пакування від них підлягають вилученню, утилізації, знищенню та знешкодженню відповідно до Порядку вилучення, утилізації, знищення та знешкодження непридатних або заборонених до використання пестицидів і агрохімікатів та тари від них, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 березня 1996 року № 354.

Порушення законодавства про пестициди і агрохімікати тягне за собою цивільну, матеріальну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність. Зокрема, Кодексом України про адміністративні правопорушення встановлена адміністративна відповідальність за порушення правил застосування, зберігання, транспортування, знешкодження, ліквідації та захоронення пестицидів і агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів (ст. 83).

Отже, на підставі вищевказаного можна дійти висновку, що правове регулювання поведінки з пестицидами та агрохімікатами – це сукупність правовідносин, що виникають між державою в особі органів Міністерства екології та природних ресурсів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства інфраструктури України тощо та суб'єктами господарювання, що здійснюють діяльність, пов'язану з виробництвом, випробуванням, державною реєстрацією, транспортуванням, зберіганням, застосуванням і утилізацією пестицидів і агрохімікатів з приводу встановлення спеціальних правил здійснення таких заходів у зв'язку з визнанням вищезазначених речовин небезпечними для навколишнього природного середовища та життя і здоров'я людей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про пестициди і агрохімікати : Закон України від 2 березня 1995 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/86/95-вр>.
3. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 березня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
4. Про захист рослин : Закон України від 14 жовтня 1998 року // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 50-51. – Ст. 310.
5. Про охорону земель : Закон України від 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 349.
6. Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 року № 808 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/808-2013-п>.
7. Про затвердження Порядку проведення державних випробувань, державної реєстрації та перереєстрації, видання переліків пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 1996 року № 295 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/295-96-п>.
8. Про затвердження Порядку проведення державних випробувань та державної реєстрації технічних засобів застосування пестицидів і агрохімікатів : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 1996 року № 479 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/479-96-п>.
9. Про затвердження Порядку державного обліку наявності та використання пестицидів і агрохімікатів : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 листопада 1995 року № 881 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/881-95-п>.
10. Про затвердження Порядку вилучення, утилізації, знищення та знешкодження непридатних або заборонених до використання пестицидів і агрохімікатів та тари від них : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 1996 року № 354 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/354-96-п>.
11. Допустимі дози, концентрації, кількості та рівні вмісту пестицидів у сільськогосподарській сировині, харчових продуктах, повітрі робочої зони, атмосферному повітрі, воді водоймищ, ґрунті : Державні санітарні правила та норми ДСанПіН 8.8.1.2.3.4-000-2001 від 20 вересня 2001 року № 137 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uazakon.com/big/text9/pg1.htm>.
12. Про затвердження Порядку одержання допуску (посвідчення) на право роботи, пов'язаної з транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 1995 року № 746 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/746-95-п>.
13. Про затвердження Порядку надання дозволу на ввезення незареєстрованих пестицидів і агрохімікатів, що використовуються для проведення державних випробувань та наукових досліджень, а також обробленого ними насіннєвого (посадкового) матеріалу : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 1996 року № 288 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP960288.html.
14. Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 3 серпня 1998 року № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uapravo.net/akty/ministerstvo-main/akt9phpd3o/index.htm>.
15. Про затвердження Правил організації та виконання авіаційних робіт у сільському та лісовому господарстві : Наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 22 грудня 2006 року № 1179 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0286-07>.
16. Про затвердження Порядку вилучення, утилізації та знищення непридатних для використання сільськогосподарської сировини і харчових продуктів : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1995 року № 1065 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1065-95-п>.
17. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з торгівлі пестицидами та агрохімікатами : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 17 липня 2013 року № 439 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1330-13>.
18. Про затвердження переліку особливо небезпечних хімічних речовин, виробництво яких підлягає ліцензуванню : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 року № 1287 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1287-98-п>.
19. Про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі : Роттердамська конвенція від 10 вересня 1998 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_a35.